

Depiction of Health

2016; 6(4): 67-70

<http://dohweb.tbzmed.ac.ir>

Geriatric Nursing Master's Degree Program Overviews in Iran: Review Article

Leila Valizadeh¹, Samere Eghtedar², Elnaz Asghari*³, Fatemeh-Sara Aparnak⁴

Article Info:

Article History:

Received: 2016/01/13

Accepted: 2016/02/07

Published: 2016/03/10

Keywords:

Aging

Geriatric Nursing Graduate

Non-Systematic Review

Abstract

The increasing number of elderly in recent years has led to great changes in the country's healthcare system. One of these changes is developing geriatric nursing master degree. This paper, with non-systematic approach, presents an evaluation of geriatric nursing graduate program in Iran. According to the results, mission and curriculum of the course are written in details. The number of faculties and students is rising every year. It seems that “the teacher shortage” and “determining the accurate and appropriate job status” for graduates are the main challenges. Given the young nature of the field, it is strongly recommended to reassess after some years.

Citation: Valizadeh L, Eghtedar S, Asghari E, Aparnak F-S. Geriatric Nursing Master's Degree Program Overviews in Iran: Review Article. *Depiction of Health* 2016; 6(4): 67-70.

1. Associate Professor of Nursing, Tabriz University of Medical Sciences, faculty of Nursing and Midwifery, Tabriz, Iran
2. PhD Student of Nursing, Tabriz University of Medical Sciences, Hematology and Oncology Research Center, Tabriz, Iran
3. PhD Student of Nursing, Tabriz University of Medical Sciences, faculty of Nursing and Midwifery, Tabriz, Iran (**Email:** asghariel@tbzmed.ac.ir)
4. Msc in midwifery, Islamic azad university, Urmia, Iran

© 2016 The Author(s). This work as an open access article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Non-commercial uses of the work is permitted, as long as the original authors and source are properly cited.

ارزیابی رشته ی کارشناسی ارشد پرستاری سالمندی در ایران: مقاله مروری

لیلا ولی زاده^۱، سامره اقتدار^۲، ال ناز اصغری^{۳*}، فاطمه سارا اپرناک^۴

چکیده

افزایش تعداد سالمندان در سال‌های اخیر منجر به تحولات بزرگی در سیستم بهداشت و درمان کشور شده است؛ که یکی از این تغییرات ایجاد گرایش سالمندی برای رشته‌ی کارشناسی ارشد پرستاری می باشد. این مقاله با رویکرد مروری غیر سیستماتیک به ارزیابی برنامه آموزشی کارشناسی ارشد پرستاری سالمندی در ایران می پردازد. طبق نتایج، هدف، رسالت و شرح درسی این رشته به تفصیل در طرح درسی آورده شده است. تعداد دانشکده ها و دانشجویان این رشته هر ساله رو به افزایش است. به نظر می‌رسد مهمترین مشکلات، کمبود اساتید و تعیین جایگاه شغلی دقیق و متناسب برای این فراگیران باشد. با توجه به نوپا بودن این رشته، ارزیابی دقیق پس از چند سال نیز اکیداً توصیه می شود.

کلیدواژه‌ها: سالمندی، کارشناسی ارشد پرستاری سالمندی، مروری غیر سیستماتیک

ولی‌زاده ل، اقتدار س، اصغری ا، اپرناک ف-س. ارزیابی رشته ی کارشناسی ارشد پرستاری سالمندی در ایران: مقاله مروری. تصویر سلامت ۱۳۹۴؛ ۶(۴): ۶۷-۷۰.

۱. دانشیار، دکترای آموزش پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی تبریز، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران
۲. دانشجوی دکترای آموزش پرستاری، مرکز تحقیقات هماتولوژی انکولوژی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران
۳. دانشجوی دکترای آموزش پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی تبریز، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران (Email: asghariel@tbzmed.ac.ir)
۴. کارشناس ارشد مامایی، دانشگاه آزاد اسلامی ارومیه، ارومیه، ایران

نویسنده (نویسندگان). این اثر به عنوان یک مقاله دسترسی آزاد تحت مجوز Creative Commons Attribution License توسط تصویر سلامت منتشر گردیده است. استفاده های غیر تجاری از این اثر به شرط ارجاع صحیح به اثر اصلی مجاز است.

مقدمه

اصفهان و واحد بین المللی علوم بهزیستی و توان بخشی) شروع شد. در سال‌های بعدی تعداد دانشگاه های پذیرنده و تعداد دانشجویان به تدریج افزایش یافت؛ به طوری که در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۴-۹۳، ۲۳ دانشکده بیش از ۱۱۷ دانشجو پذیرش کردند (۸). فلسفه این برنامه و رسالت عمده‌ی این رشته بر کاهش مرگ و میر، افزایش استقلال سالمندان و طراحی مدل‌های مراقبتی- حمایتی- اجتماعی مناسب و تخصصی برای این قشر پایه گذاری شده است. رعایت اصول اخلاقی و انسانی، حمایت سالمند و خانواده برای رسیدن به استقلال و تأکید بر خدمات خانواده محور، مبتنی بر جامعه و سلامت محور جزو ارزش ها و باورهای این برنامه تدوین شده است. چشم انداز این رشته نیز ارتقای دانش مربوطه، ارتقای کیفیت مراقبت ها و برقراری ارتباط با سایر کشورها اعلام شده است (۹).

یکی از بزرگترین مشکلاتی که در این رشته به چشم می خورد کمبود مدرسان مجرب و تخصصی در این زمینه است؛ چرا که فارغ التحصیلان دکتری پرستاری سالمند در ایران انگشت شمارند و اکثر دروس این دانشجویان توسط پرستاران گرایش بهداشت یا داخلی- جراحی تدریس می‌شود. البته در یکی دو سال اخیر به دلیل فارغ التحصیلی ورودی‌های سال تحصیلی ۹۱-۹۰، برخی از دانشکده ها مدرس ارشد سالمندی برای تدریس به دانشجویان دوره ارشد سالمندی را دارند. با نگاهی دیگر، اکثر فارغ التحصیلان این رشته جذب مراکز دانشگاهی شده اند.

یکی از دیگر از مشکلات موجود در این رشته ی تازه و ضروری، "کمبود مراکز کارآموزی و کارورزی" است. برخلاف برخی کشورها که در بیمارستان ها بخش سالمندی مجزا دارند، در ایران این بخش ها وجود ندارد. لذا دانشجویان برای گذراندن کارآموزی بیمارهای سالمندی مجبورند در بخش‌های معمولی دنبال بیمار سالمند باشند. مشکل فوق در زمینه کارآموزی سالمند سالم و فعال نیز وجود دارد؛ چرا که معمولاً دسترسی به سالمند سالم به راحتی مقدور نمی‌باشد و معمولاً دانشجویان مجبور هستند در خیابان ها و پارک‌ها به دنبال یک سالمند سالم و فعال باشند و این امر به خصوص در فصول سرما با مشکلات زیادی همراه است. کمبود مراکز مراقبت از سالمند، به خصوص در شهرستان های کوچک، نیز بر "کمبود مراکز کارآموزی" دانشجویان می افزاید.

از دیگر نکاتی که به چشم می آید نامشخص بودن بازار کار برای فارغ التحصیلان این رشته می باشد؛ هر چند گروه‌های اولیه‌ی فارغ التحصیلان با گذراندن تنها ۲ واحد روش تدریس جذب دانشکده ها می شوند؛ ولی مراکز دقیق جذب کننده‌ی این فارغ التحصیلان به درستی و به وضوح معلوم نشده است.

سالمندی از پدیده های مطرح سال‌های اخیر در عرصه بهداشت و سلامت جهان می باشد (۱). طبق سرشماری سال ۱۳۸۵ بیش از ۷/۲۷ درصد جمعیت کشور را سالمندان بالای ۶۰ سال به خود اختصاص می‌دهد (۲). افزایش نسبت سالمندی در کشور ما از سال ۱۴۲۰ به بعد بیشتر خود نمایی خواهد کرد؛ به طوری که تخمین زده می‌شود جمعیت بالای ۶۰ سال کشور در این زمان به ۸/۵ میلیون نفر برسد (۳).

بیشتر کشورهای در حال توسعه در سراسر دنیا متوجه اثرات اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی گذار جمعیتی که تحت عنوان "پیر شدن جمعیت" شناخته می شود، شده اند (۴). پیر شدن جمعیت نتیجه توسعه است؛ ولی اگر در برابر همین نتیجه مثبت، آمادگی مواجهه نداشته باشیم با عوارض و پیامدهای منفی بسیاری روبرو خواهیم بود. یکی از راه‌های رسیدن به این آمادگی، آموزش می باشد (۵). در این راستا ارائه رشته‌ی کارشناسی ارشد پرستاری سالمندی می تواند مفید باشد.

بر اساس تعریف سازمان جهانی بهداشت پرستاری سالمندی عبارت است از ارائه خدمات مراقبتی تخصصی پرستاری به سالمندان در قالب عضوی از تیم سلامت چند رشته‌ای در موقعیت‌های مختلف (۶). پرستاری سالمندی شامل بررسی نیازهای خاص جمعیت سالمند، طراحی و اجرای مراقبت پرستاری به منظور رفع نیازهای سلامت و ارزشیابی اثربخشی مداخلات پرستاری، به منظور ارتقای سلامت سالمند و خانواده‌ی آنان است (۷). با توجه به اینکه ارزیابی هر برنامه ای در مرحله اجرا در جهت ارتقا و پیدا نمودن نقاط قوت و ضعف برنامه و همچنین اجرای برنامه ضروری است؛ لذا این مطالعه با هدف ارزیابی برنامه آموزشی کارشناس ارشد پرستاری سالمندی و جایگاه این رشته در ایران انجام می پذیرد.

مواد و روش‌ها

مقاله حاضر با رویکرد مروری غیر سیستماتیک، از طریق جستجوی اینترنتی و همچنین مروری بر برنامه درسی کارشناسی ارشد پرستاری سالمندی در ایران و مطالعه مقالات مرتبط تدوین گردید. برای دستیابی به اطلاعات دقیق تر با فراگیران، اساتید و کارمندان مربوطه نیز مکالمه شد. همچنین از معیارهای نقد نظام آموزشی برای ارزیابی برنامه پرستاری سالمندی استفاده گردد. در نهایت داده های به دست آمده در قالب یک "مقاله کوتاه و غیر نظام مند" تنظیم گردید.

یافته‌ها

کارشناسی ارشد پرستاری سالمندی برای اولین بار در سال تحصیلی ۹۱-۹۰ در ۵ دانشکده (کاشان، تهران، شیراز،

تطبیق محتوای درسی با وظایف مورد انتظار و شرایط بازار کار نیز از جمله مسایل مهم دیگر است. برای نمونه چنانچه این دانشجویان به منظور جذب در دانشکده ها و تدریس (که هم اکنون مورد نیاز است) تربیت می شوند، گنجاندن واحدهای درسی مرتبط مانند نحوه مدیریت کلاس، ارزشیابی و .. لازم و ضروری است. ولی چنانچه در معرفی این رشته ذکر گردیده، هدف به کارگیری فارغ التحصیلان در عرصه ی مراقبت مستقیم از سالمند می باشد، آموزش اصول صحیح آموزش به مددجو جزو الزامات طرح درسی خواهد بود. نکته ی مهم که باید مورد توجه قرار بگیرد، این است که در حال حاضر به دلیل کمبود متخصصین این رشته، فارغ التحصیلان جذب دانشکده ها می شود؛ ولی پس از چندین سال، به دنبال اشباع دانشکده ها، محیط های مراقبتی و درمانی به این فارغ التحصیلان نیاز خواهند داشت. به عبارتی دیگر باید طرح درسی این رشته به گونه ای طراحی شود که این "شکاف بزرگ علمی" را تکمیل نماید.

پیشنهادات: با توجه به نوپا بودن این رشته ی مهم و ضروری، ارزیابی مجدد پس از ۵ تا ۶ سال توصیه می گردد.

تضاد منافع

بدینوسیله نویسندگان اعلام می کنند این اثر حاصل یک پژوهش مستقل بوده و هیچ گونه تضاد منفعی با سازمان و اشخاص دیگری ندارد.

تقدیر و تشکر

از تمامی اساتید، دانشجویان و کارکنانی که با صبر و حوصله به مصاحبه های تلفنی و اینترنتی پاسخ دادند و شرایط و مشکلات خود را صادقانه در اختیار محققین قرار دادند، سپاسگزاری به عمل می آید.

از دیگر مسائل مهم که در ارزیابی واقعی این گرایش نوپا بسیار ضروری است، تطابق طرح درسی و محتوای دروس با فلسفه، رسالت و اهداف این رشته است؛ ولی با توجه به معیارهای نقد نظام آموزشی ارزیابی این مهم به گذشت ۵-۶ سال از اجرای طرح نیاز دارد.

بحث و نتیجه گیری

در سال های اخیر علاوه بر تغییر ساختار خانواده از نوع گسترده به نوع هسته ای، جذب زنان به بازار کار نیز سبب شده است امکانات خانواده ها برای نگهداری از سالمندان به شدت کاهش یافته و بار مراقبتی که خانواده ی فرد سالمند به تنهایی به دوش می کشید، به عهده ی مسئولین کشور بیفتد. بنابراین اصلاح، بهبود و ارتقاء رشته تازه تأسیس پرستاری ارشد سالمندی امری ضروری و مهم به نظر می رسد. هرچند با توجه به تحقیقات مشخص گردیده که فارغ التحصیلان کارشناسی ارشد از کیفیت کاری مناسبی برخوردار نیستند (۱۰) ولی برنامه کارشناسی ارشد پرستاری در ایران با نیاز جامعه برای مراقبت متناسب است.

نگاه نقادانه به این رشته مزایا و مشکلات فراوانی را آشکار می کند. با توجه به رشد سریع فارغ التحصیلان این رشته کنترل رشد دانشگاه های جذب کننده ی این رشته و تعداد فراگیران از اولین نکات مهم است. به نظر می رسد تخصیص امتیاز این رشته به دانشگاه هایی که هیئت علمی، مراکز آموزشی و بازار کار و کارآموزی مرتبط و کافی دارند، می تواند کمک کننده باشد. فراهم نمودن امکانات برای علاقمندان به ادامه ی این رشته در خارج از کشور نیز در این راستا توصیه می شود.

References

1. Ellison, D., White, D., & Farrar, F. C. "Aging population." *Nursing Clinics of North America*. 2015;50(1): 185-213.
2. Moghaddam SF, Sohrabi S. The effectiveness of Happiness Education on Increasing Life satisfaction in elderly. *Salmand*. 2014; 32(9):67-72. [Persian]
3. Iran's population, according to Statistics. Accessed october 2015; Available from: <http://www.hawzah.net/fa/Article/View/93634/.Hml>
4. Moore KL, Boscardin WJ, Steinman MA, Schwartz JB. Age and sex variation in prevalence of chronic medical conditions in older residents of US nursing homes. *Journal of the American Geriatrics Society*. 2012;60(4):756-64. doi: 10.1111/j.15325415.2012.03909.x
5. Eliopoulos C. *Gerontological nursing: Lippincott Williams & Wilkins*; 6th ed, USA, 2013. pp: 157-8.
6. Bakerjian D, Beverly C, Burger SG, Carter D, Dornberger S, Eliopoulos C, et al. *Gerontological Nursing Leadership in the Advancing Excellence Campaign: Moving interdisciplinary collaboration forward*. *Geriatric Nursing*. 2014;35(6):417-22. doi:10.1016/j.gerinurse.2014.05.003
7. Koskinen S, Hupli M, Katajisto J, Salminen L. Graduating Finnish nurse students' interest in gerontological nursing—A survey study. *Nurse education today*. 2012;32(4):356-60. doi:10.1016/j.nedt.2011.05.015
8. Master Test 2013. Accessed october 2015; Available from: <http://www.sanjeshp.ir/arshad/92/Et01.pdf>
9. Curriculum of MA in geriatric nursing 2014. Accessed october 2015; Available from: education-old.tums.ac.ir/content/?contentID=.439 (Persian)
10. kermanshahi S, memarian R, heseni A, Zamzam S, Nezamli F. A comparison post-graduate MS curriculum of nursing education in Iran and Canada. *Journal of Medical Education*. 2011; 4 (6): 48-54. [Persian]